

TOKOTOKUN AY KALI
(Different Languages)
A Phrase Book for S. Bontok

Compiled by

Miss Virginia Cayao
Mrs. Benita A. Calagan

Illustrated by

Baldwin Ngolab

Summer Institute of Linguistics, Inc.

Translators

1977

Publishers

55.2-577-2.4C

57.20PQ-776035BG6

Printed in the Philippines

Published
in cooperation with
Bureau of Elementary Education
and
Institute of National Language
of the
Department of Education and Culture
Manila, Philippines

FORWARD

Some of the glory of the Philippines lies in the beautiful variety of people and languages within its coasts. It is to the great credit of the national leadership over the years that no attempt has been made to destroy this national heritage. The goal has been instead to preserve its integrity and dignity while building on this strong foundation a lasting superstructure of national language and culture.

The present book is one of many designed for this purpose. It recognizes the pedagogical importance of dividing literacy and second language learning into two steps--literacy being the first. When a student has learned to read the language he understands best, the resulting satisfaction in his accomplishment gives the drive and confidence he needs to learn the national language. His ability to read, furthermore, is the indispensable tool for the study this program will require.

The Department of Education and Culture of the Philippines is proud to present this latest volume in a nationwide series designed to teach the national language through literacy in the vernaculars. It will strengthen both the parts of the nation and the whole.

JUAN L. MANUEL
Secretary

PREFACE

The purpose of this book is to help speakers of Southern Bontok communicate with speakers of Pilipino, Ilocano, and English.

Useful phrases are given in four languages. They are grouped by topics but are not dialogues. Translations are not literal. We tried to make them right for the situation.

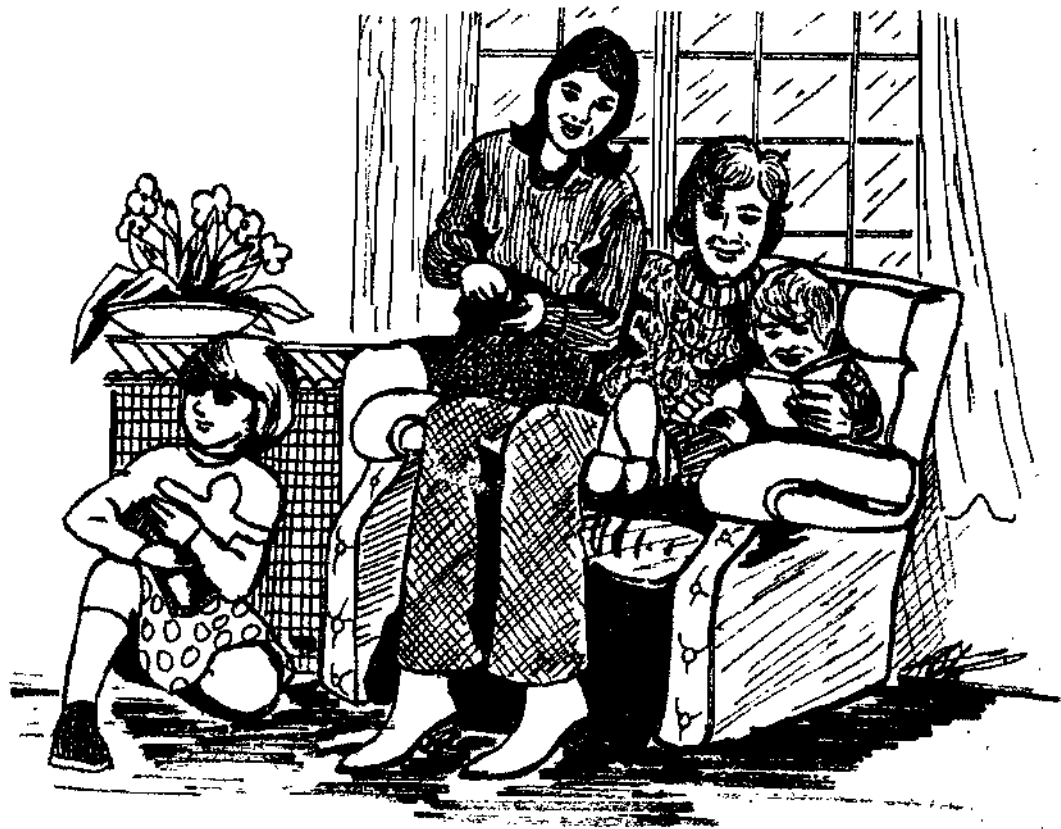
The phrases were compiled with the assistance of members of the Summer Institute of Linguistics during a Writing Workshop held in Bagabag, Nueva Vizcaya during November-December, 1976.

We are grateful to Mr. Rodolfo Barlaan and Mr. Perry Macabuhay for supplying the Pilipino versions and to Miss Helen Madrid and Mrs. Patricia Macabuhay for the Ilocano. All are field workers of the Translators Committee of the Philippines.

David and Joan Ohlson
Barlig, Bontok

Nan Na-isorat Asnan Tonay Libro

1.	Nan kali ay onfia-at	2
2.	Nan ammay ay kali asnan ib-a	4
3.	Tataklatfor hi afong	6
4.	Nan ifiakia asnan na-oy cha ka-alali	12
5.	Nan hin fiaroy	14
6.	Nan sigfun	16
7.	Nan ka-apo	20
8.	Nan achor	22
9.	Nan kali	26
10.	Nan sorat	28
11.	Nan kekan	32
12.	Nan ischa	34
13.	Nan fongan chi ka-iw	35
14.	Lomako ay muntawar	36
15.	Nan komfoy	40
16.	Ifia-ug	44
17.	Nan tiempo	46
18.	Nan sarudsud	48
19.	Nan kali as oswayla-an	52
20.	Nan ogsa ya tapinu	54
21.	Nan oras	58
22.	Nan mun-iyap	64
23.	Nan siping	66

Nan kali ay unfia-at

Nam ammay ay kali asnan ib-a

Nan tatakiatfor hi afong

Nan kali ay unfla-at

1. Ay cha-ud nan norpowam?
2. Ay ayyam?
3. Omoyyak aschi.
4. Omoyyak aschi kawad-anyo.

1. Na-oyak.
2. Aka.
3. Somkopka.
4. Cha-ak om-omoy.
5. Komatamak.
6. Oytako.

1. Naggappuam?
2. Papanam?
3. Idiaiy.
4. Mapanak idiaiy ayanyo.

1. Apo.
2. Dakayo gayam!
3. Umuli kayo.
Sumrek kayo.
4. Umun-unaakon.
5. Agawidakon.
6. Intayon.

Sa daan:

1. Saan kayo nanggaling.
2. Saan kayo pupunta.
3. Diyan lang.
4. Pupunta ako sa inyo.

Sa bahay:

1. Tao po!
2. Kayo pala.
3. Umakyat kayo.
Tuloy po kayo.
4. Mauuna na ako sa inyo.
5. Uwi na ako.
6. Tayo na.

1. Where are you coming from?
2. Where are you going?
3. I am going there.
(I am just walking.)
4. I am going to your place.

1. Hello.
(call when approaching house)
2. You come.
3. Come on up.
Come inside.
4. I'll go ahead.
(said when leaving)
5. I'm going home.
6. Let's go now.

Nan ammay ay kali asnan ib-a

1. Am-ammay nan anakyo,
tabtafia-an.
 2. Am-ammay chi kawad-anyo.
 3. Laychok chi kawad-anyo, tay
ma-id ungangnganak.
 4. Nara-ingka ay unlokmog.
 5. Am-ammay chi ay kanun.
 6. Nara-ingka ay unInglis.
 7. Ay eklatowok he-a?
 8. Angkiay ah toy cha-ak
kinorat.
 9. -----
1. Nagpintas ti anakyon.
Nakaluklukmeg!
 2. Napintas ti lugaryo.
 3. Kayatko ditoy ta natalna.
 4. Naglaingka nga agluto.
 5. Nagimas ti kinnan tayo.
 6. Naglaingka nga aginglis.
 7. Mabalín nga litratuen
kayo?
 8. Despensarem ta diak
inggagara.
 9. Agyamanak.

1. Maganda ang iyong anak.
Napakalusog.	1. Your child is beautiful.
So healthy.
2. Magandang tirahan ang iyong
lugar.	2. Your place is a nice place
to live.
3. Gusto ko rito. Tahimik na
lugar.	3. I like it here; it's a
peaceful place.
4. Mahusay kang magluto.	4. You are a good cook.
5. Napakasarap ng pagkaingiyon.	5. That meal was delicious.
6. Mahusay kang magsalita ng
Ingles.	6. You are an expert at speaking
English.
7. Maaari ba kitang kunan ng
larawan.	7. May I take your picture?
8. Ipagpaumanhin po ninyo, hindi
ko po sinasadya.	8. Sorry, it wasn't intentional.
9. Salamat po.	9. Thank you.

Tatakiatfor hi arong

1. Achik ammo.	1. Diak ammo.
2. Kunyasa.	2. Bay-amon.
3. Wacha sa kan he-a.	3. Adda kenka.
4. Hak-at atun.	4. Siakton.
5. Cha-ak omoy ad wani.	5. Mapanakan.
6. Akas na.	6. Umayka man ditoy.
7. Iyaliyanak hi coke.	7. Ikkannak man iti coke.
8. Tokafiam nan pantiw.	8. Ilukatmo man ta ridaw.
9. In-obmo nan sawang.	9. Irikepmo ta tawa.
10. Awnika as aket.	10. Mabiit laeng.
11. Maki-ali kan ha-on.	11. Makikuyugka kaniak.
12. Ngantud-1 nan ib-am?	12. Asino dayta kadduam?
13. Ay inilam nan mayor hid-1?	13. Am-ammom ti mayor ti dayta a lugar?
14. Ammok hiya mo elak.	14. Ammok no makitak.
15. Ngantud-1 ngachana?	15. Ania ti naganna?

1. Hindi ko alam.	1. I don't know.
2. Bayaan mo na.	2. Never mind.
3. Bahala kayo.	3. It's up to you.
4. Ako na.	4. I'll do it.
5. Aalis na ako.	5. I'll be going now.
6. Halika rito.	6. Come here.
7. Dalhan mo ako ng 'coke'.	7. Bring me a Coke.
8. Buksan mo ang pinto.	8. Open the door.
9. Isara mo ang bintana.	9. Close the window.
10. Sandali lang.	10. Please wait a moment.
11. Sumama kayo sa akin.	11. Come with me.
12. Sino ang kasama mo?	12. Who is your companion?
13. Kilala mo ba ang alkalde sa
lugar na iyon?	13. Do you know the mayor of
that place?
14. Kilala ko siya sa mukha.	14. I know him by sight.
15. Ano ang pangalan niya?	15. What is his name?

16. Linniwak.	16. Diak malagipen.,
Nalipatakon.
17. Achik ma-awatan.	17. Diak maawatan.
18. Ngan tosa?	18. Ania daytoy?
19. Ngan tosa?	19. Ania dayta?
20. Ngan tochi?	20. Ania daydiay?
21. Nunpencil hessa?	21. Akin lapis dayta?
22. Ka-atna?
Ngachana?
Ngachana?	22. Kanno?
Asino?
Akinkukua?
23. Ay cha-ud?
Adchi?
Atun ngay henmu?	23. Adinno?
Apay?
Kasano?
24. Ay way achi?	24. Apay nga saan.
25. Ipidwam sa.	25. Pangngaasim ta ulitemman.
26. Ifia-anak man pa-at.	26. Mabalín nga kuyugennak?
27. Ay wachay soplim.	27. Adda sinsilyom?
28. Unkakamowak.	28. Sige. Agap-apuraak
ngamin.

16. Hindi ko matandaan.
Nakalimutan ko na.	16. I don't remember., I have
forgotten.
17. Hindi ko maunawaan.	17. I do not understand.
18. Ano ito?	18. What is this?
19. Ano iyan?	19. What is that?
20. Ano iyon?	20. What is that yonder?
21. Kaninong lapis iyan?	21. Whose pencil is that?
22. Kailan?
Sino?
Kanino?	22. When?
Who?
whose?
23. Saan?
Bakit?
Papaano?	23. Where?
Why?
How?
24. Bakit hindi?	24. Why not?
25. Pakiulit mo nga ang iyong
sinabi?	25. Please repeat what you said.
26. Maaari bang samahan mo ako?	26. Would you please accompany me?
27. May barya ka ba?	27. Do you have small change?
28. Nagmamadali ako!	28. I'm in a hurry.

Nan ifiakia asnan na-oy cha ka-alali

Nan hin fiaroy

Nan ka-apo

Nan ifiakia asnan na-oy cha ka-alali

1. Ay cha-ud nan iliyo?	1. Taga-ano ka a sigud?
2. Ay cha-ud omi-ilyanyo ad wani?	2. Paggigianam itan?
3. Ay cha-ud nan norpowanyo?	3. Naggappuam itan?
4. Ngantud-i nan atok kan he-a?	4. Ania ti mabalin nga maipaayko kenka?
5. Ma-id kunnak inmali ay oy makalid-iwa.	5. Agpassiarak laeng.
6. Ay ka-alalika?	6. Kasangsangpetmo?
7. O korkorpok ad Fiagyo ad kogkia.	7. Wen, kasangsangpetko laeng idi kalman a naggapu idlay Baguio.

1. Taga saan po ba kayong talaga?
2. Saan kayo nakatira ngayon?
3. Saan kayo galing ngayon?
4. Ano ang maipaglilingkod ko sa inyo.
5. Dumadalaw lang ako.
6. Kararating mo lang ba?
7. Oo, kararating ko lang kahapon mula sa Baguio.

1. Where are you from originally?
2. Where are you staying now?
3. Where did you just come from?
4. What can I do for you?
5. I just came to visit.
6. Have you just arrived?
7. Yes, I came just yesterday from Baguio.

Nan hin fiaroy

1. Ay natatako pay hi amam?	1. Sibibiag pay laeng dagiti nagannak kenka?
2. O, ngem hi ina natoy ad tawun.	2. Sibibiag pay laeng ni Tatang, ngem ni Nanang ket natay idi napalabas a tawen.
3. Ka-atnay sasnudmo?	3. Mano kayo nga agkakabsat?
4. Warocha am-in.	4. Walo kami amin.
5. Ay he-a na pangoro?	5. Sika ti inauna?
6. Flakun, ha-on chi inna-ochi.	6. Saan, siak ti inaudi.
7. Ka-atnay tawunmo?	7. Mano ti tawenmo?
8. Ay wachay asawam?	8. Adda asawamon?
9. Ay wachay anakyo?	9. Adda annakmon?
10. O limacha.	10. Wen, adda liman.
11. Chowa na fiafia-i ya toro nan laraki.	11. Dua ti babbai ken tallo ti lallaki.

1. Buhay pa ba ang tatay mo?	1. Is your father still living?
2. Oo, pero ang nanay ko ay namatay noong isang taon.	2. Yes, but my mother died last year.
3. Ilan kayong magkakapatid?	3. How many brothers and sisters do you have?
4. Walo kaming magkakapatid.	4. There are eight children in our family.
5. Kayo ba ang panganay?	5. Are you the eldest?
6. Hindi, ako ang bunso.	6. No, I am the youngest.
7. Ilan taon na kayo?	7. How old are you?
8. May asawa ba kayo?	8. Do you have a wife?
9. May mga anak na ba kayo?	9. Do you have children?
10. Oo, mayroon na akong limang anak.	10. Yes, I have five children.
11. Dalawang babae at tatlong lalaki.	11. Two are girls and three are boys.

Nan ka-apo

ama	ama	ama	father
ina	ina	ina	mother
anak	anak	anak	offspring
anak ay laraki, fiafia-i	anak	anak	son, daughter
asawa	asawa	asawa	husband
asawa	asawa	asawa	wife
ampangis, elakas	balo	balo	widower, widow
na-itfor	kaayan-ayat	nobya	fiancee
sonud ay laraki, sonud ay fiafia-i	kabsat	kapatid	brother, sister
ina-ochi	ub-ubing	bunso	youngest
pangoro	in-inauna	panganay	oldest
apo	apo	nuno	grandparent
apok	apoko	apo	grandchild
olay tao, ka-ina-an ka-anakan ay laraki,ka-anakan ay fiafia-i	uliteg,ikit,anti	tiyuhin,tiyahin	uncle,aunt
kapingsan	kaanakan	pamangkin	nephew, niece
	kasinsin	pinsan	first cousin

katokiangan	katugangan	biyanan	parent-in-law
aycho	kayong	bayaw	brother-in-law
ingud	ipag	hipag	sister-in-law
enapo	manugang	manugang	son, daughter-in-law
ib-a	kabagyan	(mga)kamag-anak	relative(s)
ka-ilyan	kailian	kababayan	townmate
kiayyom	gayyem	kaibigan	friend
fosor	kabusor	kaaway	enemy
tako	tao	tao	person
laraki	lalaki	lalaki	male
fiafia-i	babai	babae	female
onga	ubing	bata	child
fiafiaro	baro	binata	young man (unmarried)
fiafiarasang	balasang	dalaga	young woman (unmarried)
am-ama, in-ina	lallakay, babbaket	matandang lalaki, babae	old man, woman

Nan sigfun

Nan achor

Nan sigfun

1. Achi amamay chi leknana.
 2. Cha unsikab.
 3. Omoy hinnan chaktor.
 4. Ay cha-ud nan mangilak hinnan chaktor?
 5. Ifiakiam kan ha-on nan leknam.
 6. Potog nok oro.
 7. Inmorakak ad kia-o.
 8. Ma-or-orawak ya atong chok achor.
 9. Oyak at unmalaria.
 10. Tochokok he-a.
 11. Ara-om nan akias as ka-orkiw-orkiw hinnan munkiawa.
1. Madi ti rikriknaena.
 2. Masakit.
 3. Agpakitaka iti doktor.
 4. Ayan ti doktor?
 5. Ania ti rikriknaem?
 6. Nasakit ti ulok.
 7. Nagsarwaak idi rabii.
 8. Maululawak ken aggurgurigorak.
 9. Addan sa malariak.
 10. Indksionan daka.
 11. Tomarem daytoy agas kada tumenga ti aldaw.

1. Masama ang kanyang pakiramdam.	1. He doesn't feel well.
2. Siya ay may sakit.	2. He is sick.
3. Pumunta ka sa manggagamot.	3. Go to the doctor.
4. Saan ako tatawag ng manggagamot.	4. Where can I find a doctor?
5. Ano ang iyong nararamdaman?	5. Tell me how you feel.
6. Masakit ang aking ulo.	6. I have a headache.
7. Nagsuka ako kagabi.	7. I vomited last night.
8. Nahihilo ako at may lagnat.	8. I feel dizzy and have a fever.
9. May malaria yata ako.	9. I think I have malaria.
10. Iiniksiyunan kita.	10. I will give you a shot.
11. Inumin ninyo ang gamot na ito tuwing tanghali.	11. Take this medicine every day at noon.

Nan achor

takray	takkiag	bisig	arm
ochog	likud	likod	back
achor	bagi	katawan	body
tong-or	tulang	buto	bone
pangor	timid	baba	chin
tagrang	barukong	dibdib	chest
inga	lapayag	tainga	ear
siko	siko	siko	elbow
mata	mata	mata	eye
lupa	rupa	mukha	face
kiayamut	ramay	daliri	finger
soki	saka	paa	feet
ketong	muging	noo	forehead
fo-ok	buck	buhok	hair (head)
lima	ima	kamay	hand
roso	puso	puso	heart
kang-o	tumeng	tuhod	knee

orpo	luppo	hita	leg, upper
fosoy	gurong	binti	leg, lower
agtoy	dalem	atay	liver
tapak	ngiwat	bibig	mouth
kok-orong	kuko	kuko	nail
fiakiang	tengnged	leeg	neck
angor	agong	ilong	nose
kokom	paragpag	tadyang	rib
pokor	abaga	balikat	shoulder
fowang	tiyan	tiyan	stomach
fiab-a	ngipen	ngipin	teeth
parokopok	karabukob	lalamunan	throat
pa-ama	tangan	hinlalaki	thumb
kiayyamut	tangan ti saka	daliri ng paa	toe
chila	dila	dila	tongue

Nan kali

Nan sorat

Nan kali

1. Ammom ay muntakiarog?
 2. Ma-awatak na aket ngem achik ammo ay mangikali.
 3. Aket na ma-ekalek.
 4. Ngachana nan kanam _____ asna kaliyo?
 5. Ay ma-awatam na chak kankanan?
 6. Achik ma-awatam.
 7. Kanam kasin.
 8. Ipop-oyam ay unkali.
 9. Ay unkalikas English.
 10. Achi ammay nan atok ay unkali.
 11. Cha-ak munsosoro ay unkali as Ilocano.
1. Ammom ti agtagalog?
 2. Maawatak bassit ngem diak ammo nga isao.
 3. Bassit laeng ti maisaok.
 4. Ania ti _____iti saoyo.
 5. Maawatam ti ibagbagak?
 6. Diak maawatan.
 7. Ulitemman.
 8. In-innayadem kadi ti agsao.
 9. Naglaingka nga agsao ti English.
 10. Saan nga kusto ti panagsaok.
 11. Agad-adalak pay laeng nga agsao iti Ilocano.

1. Marunong ba kayong magsalita ng Tagalog?	1. Do you know how to speak Filipino?
2. Nauunawaan ko po ng kaunti ngunit hindi ako makapagsalita.	2. I understand a little but I don't know how to speak it.
3. Nakakapagsalita ako ng kaunti.	3. I speak it a little.
4. Ano ang _____ sa inyong salita?	4. How do you say _____ in your language?
5. Nauunawaan mo ba ang aking sinasabi?	5. Do you understand what I am saying?
6. Hindi ko po nauunawaan.	6. I don't understand.
7. Pakiulit mo nga.	7. Please repeat that.
8. Magsalita kayo ng marahan.	8. Speak more slowly.
9. Mahusay kayong magsalita ng Ingles.	9. You speak English well.
10. Hindi maayos ang aking pagsasalita.	10. My speech is not grammatical.
11. Nag-aaral pa lamang akong magsalita ng Ilokano.	11. I am still learning how to speak Ilocano.

Nan sorat

1. Mafialin ay tokiwok ballpen as hin kamad.	1. Bulodekman ti penmo iti apagbiit.
2. Unsoratak kan ina.	2. Agsuratakto ken ni Nanang.
3. Masapor nan papel, stamp ya envelope.	3. Masapulko iti papel, selyo ken sobre.
4. Isoratmo nom ngachan henna.	4. Isuratmo ditoy ti naganmo.
5. Om iyoy nan sorat hi Pilinsia.	5. Pakibusonmo daytoy suratko.
6. Lomakowak hi choway stamp ay hintotloy tanso ya osa ay toroy pisitas.	6. Gumatangak man ti dua nga selyo nga sagkikinse ken maysa nga sag-sesenta.
7. Ay cha-ud nan muntelegrama-an?	7. Ayan ti pagtelegramaan ditoy?

1. Pahiram nga po ng 'ballpen' ninyo sandali.	1. May I borrow your pen for a moment?
2. Magpapadala ako ng sulat sa nanay ko.	2. I will send a letter to my mother.
3. Kailangan ko ng papel, selyo, at sobre.	3. I need paper, stamps and an envelope.
4. Lumagda kayo rito.	4. Sign your name here.
5. Dalhin ninyo ang sulat na ito sa koreo.	5. Take this letter to the post office.
6. Pagbilhan mo ako ng dalawang selyong tig-kikinse at isang selyong tig-sisisenta.	6. Sell me two 15 centavo stamps and one 60 centavo stamp.
7. Saan kami maaaring magpadala ng telegrama?	7. Where can we send a telegram?

Nan kekan

Nan ischa

Nan fongan chi ka-1w

Lomako ya muntawar

Nan kekan

1. Unchokia-angak ya naskitanak.	1. Mabisinak ken maka-
inumak.
2. Mangan tako.	2. Mangan tayon.
3. Mangan kayo ammay achi kayo
mafia-in.	3. Manganka a nalaing.
Dika agbabain.
4. Ammay tay nasilsiliyan.	4. Naimas ti sinda tayo
ken medyo nagasang.
5. Manganka pay.	5. Mangalaka pay.
6. Nabsokiak.	6. Kuston. Nabsugakon.
7. Omiyalika nan chanom.	7. Makinumak man bassit.

1. Ako ay nagugutom at nauuhaw.
2. Kumain na tayo.
3. Kumain kayong mabuti; huwag kayong mahihiya.
4. Masarap at maanghang-
anghang ang pagkaing ito.
5. Kumuha pa kayo.
6. Ayaw ko na, busog na ako.
7. Pahingi nga po ng inumin.

1. I am hungry and thirsty.
2. Let's eat now.
3. Eat well, don't be shy.
4. It's delicious and a
little peppery.
5. Take some more.
6. I can't, I'm full.
7. Give me a drink of water,
please.

Nan ischa

Mga Gulay

parya	paria	ampalaya	ampalaya
poso nan safia	rabong	labong	bamboo shoots
kialad	sabunganay	puso ng saging	banana blossom
fialatong	utong	sitao, sitaw	beans--long
tiporyo	balatong	monggo, balatong	beans--mongo
ofi	repolyo	repolyo	cabbage
fialiwun	kahoy	kamoteng-kahoy	cassava
tarong	mais	mais	corn
fiaawang	tarong	talong	eggplant
laya	bawang	bawang	garlic
okra	laya	luya	ginger
sifoyas	saluyot	okra	okra
lesantis	lasona	sibuyas	onion
pechay	gisantes	sitsaro	peas
sili	petsay	petsay	pechay
tafongaw	sili	siling pula	red pepper
karomfias	tabungaw	upo	squash--white
toki	karabasa	kalabasa	squash--yellow
kamatis	kamoti	kamoteng-baging	sweet potato
	kamatis	kamatis	tomato

Nan fongan chi ka-iw

atis	atis	atis	atis
afokacho	abocado	abokado	avocado

safia	saba	saging	banana
niyog	nlog	niyog	coconut
cha-an na-otong	naganus a nlog	buko, mura	coconut--young
ay niyog	bayabas	bayabas	guava
kalofog	kalamansi	kalamansi	kalamansi
kalamansi	anangka	nangka	jackfruit
langka	mangga	mangga	mango
mangkia	sangkis	dalanghita	orange
lobfian	papaya	papaya	papaya
papaya	pinya	pinya	pineapple
pinya	lukban	suha	pomelo
katabfiang	kaimito	kaimito, kaymito	star-apple
kaymito		Karne	
fiaka	karne ti baka	karneng baka	beef
manok	karne ti manok	karneng manok	chicken
agkiasel	rasa	alimasag	crab
filis	pindang	daing	dried fish
kiachiw	ikan, lames	isda	fish
papa	pato	karneng pato	duck
fiafoy	karne ti baboy	karneng baboy	pork
		Sari-sari	
kapi	kapi	kape	coffee
etcha	itsa	tsa, tsaa	tea
kiatas	gatas	gatas	milk
asin	asin	asin	salt
asokar	asukar	asukal	sugar

lomako ya muntawar

1. Ka-atnay osa yarcha nan lopot.	1. Mano ti sangayerda kadaytoy?
2. Nangina. Ay ma-id tawarna.	2. Nagngina daytan! Dila mabalin nga kissayam?
3. Naraka-at sa.	3. Nalaka daytan.
4. Ka-atnay flayacham.	4. Mano ti kayatmo aya?
5. Taptapiyam hi aket.	5. Nayonam pay bassit.
6. Ay ichatmos limay pisos?	6. Mabalin iti lima a pisos?
7. O, ka-atnay aram?	7. Sige, mano nga yerda ti kayatmo?
8. Lomako ka awet?	8. Ading, Manang, gumatangka iti basket.
9. Nangammas na?	9. Asino ti nagaramid?
10. Inamma-ak.	10. Inaramidko. Inaramid ti ima.
11. Nanorowam ay unamas awet?	11. Sadino ti nagadalam nga nagaramid ti basket?
12. Intochon ama.	12. Ni Nanang. Isu ti nangisuro kaniak.

1. Magkano ang isang yarda ng telang ito.	1. How much is a yard of this cloth?
2. Ang mahal naman. Maaari bang tumawad?	2. That's expensive. Can't you give a discount?
3. Napakamura na ito.	3. It's very inexpensive as it is.
4. Magkano ang gusto mo?	4. How much would you want to pay for it?
5. Dagdagan mo pa ng kaunti.	5. Offer a bit more.
6. Ibibigay mo ba ng limang piso.	6. Can you give it for ₱5.00?
7. Sige. Ilang yarda ang kukunin mo.	7. How many yards do you want?
8. Ale, gusto ba ninyong bumili ng basket.	8. Ma'm, would you like to buy a basket?
9. Sino ang gumawa niyan.	9. Who made it?
10. Ako po. Gawa po ito sa kamay.	10. I made it myself., It's handmade.
11. Saan ka natutong gumawa ng basket?	11. Where did you learn how to make baskets?
12. Tinuruan po ako ng nanay ko.	12. My mother taught me.

Nan komfoy

Ifia-ag

Nan tiempo

Nan sarudsud

Nan komfoy

1. Ha-on nan onkomfoy, Apo.	1. Siakon ti mangkarga dayta kargam, Apo.
2. Konyasa, wacha nan mangchun.	2. Bay-amon, addan ti mangkarga.
3. Isa-admo sa ha-on nan mangchun.	3. Ibatim ta maysa ta awitek.
4. Ka-atna am-in nan fiayad tona.	4. Mano amin ti pagbayadko?
5. Nangina sa. Opat yangkiay nan ichatko.	5. Napalalo unay daytan. Ikkanka laeng iti uppat nga pisos.
6. Ay omoykad Ilokos?	6. Mapanka idiy Ilocos?
7. O, ngantud-i nan unlukianak ay omoy nid-i.	7. Wen, ania ti pagluganak nga mapan idiy.
8. Na hanay tarak.	8. Dayta nga lugan ti pagluganam.
9. Onochonak.	9. Surotennak.
10. Ay cha-ud nan omar-ak hi jeep ay omoy ad Santa Maria?	10. Ayan ti pagluganan nga mapan idiy Santa Maria?
11. Aschi, ngem am-ammay nan tricycle.	11. Idiy, ngem nasaysayaat no agtraysikelka.
12. Ka-atnay omcha-an ad Fiagyo?	12. Kasano ti kabayagna iti panagbiahe nga mapan idiy Baguio?

1. Mama, ako na ang magdadala.	1. Sir, I will carry. O.K.
2. Huwag na, may magdadala na.	2. Nevermind, someone is doing it already.
3. Iwan mo ang isang iyan at ako na ang magdadala.	3. Leave that one; I will carry it.
4. Magkano ang sisingilin mo sa lahat ng ito.	4. How much will you charge for all this?
5. Ang mahal naman! Apat na piso na lang.	5. That's too much. I will give four pesos only.
6. Pupunta ba kayo sa Ilokos?	6. Are you going to Ilocos?
7. Oo, ano ang aking sasakyan papunta roon.	7. Yes, what do I take to get there?
8. Sumakay kayo sa bus na iyon.	8. You take that bus.
9. Sumonod kayo sa akin.	9. Follow me.
10. Saan ang sakayan patungo sa Santa Maria.	10. Where do I get the jeep to Santa Maria?
11. Sa dako roon, pero mabuti pa ay sumakay kayo sa traysikel.	11. Over there, but it's better to take a tricycle.
12. Gaano katagal ang biyahe papunta sa Baguio?	12. How long is the trip to Baguio?

13. Waro ay oras wenno achi pay.	13. Dandani walo nga oras.
14. Ay manngat tako?	14. Agbalon tayo?
15. Ay cha-ud na chomisa-a kiam?	15. Sadino ti pagdissaagam?
16. Ay make-alika olayta-o ka-ina-un.	16. Pagdissaagan? Aglugan kayo, tata, nana?
17. Unlokianka, ipo-oyko nom karkia.	17. Aglugan kayon. Ikargak ti kargayo dita rabaw ti jeep.
18. Ka-atna na pelaytek ha-at nok karkia?	18. Mano ti pletek kuntudo daytoy kargak?
19. Mun chisa-akiak hi markacho.	19. Dita merkado ti pagdissaagak.

13. Humigit-kumulang sa walong oras.	13. Eight hours, more or less.
14. Kailangan bang magdala tayo ng makakain sa daan?	14. Should we take something to eat on the way?
15. Saan kayo bababa?	15. Where will you get off?
16. Sasama ba kayo, mama, ale?	16. Are you coming, uncle, auntie?
17. Sakay na. Ilalagay ko ang kargada ninyo sa ibabaw ng dyip.	17. Get on. I will put your cargo on top of the jeep.
18. Magkano ang aking pasahe pati kargada ko?	18. How much is the fare for myself and the cargo?
19. Bababa ako sa palengke.	19. I'll get off at the market.

Ifia-ag

1. Unlorotogka ay omoy.
2. Unpekotka as kanawan hinnan nasikwana.
3. Unpekotka as kanikid mo la-osam nan langtay.
4. Ay cha-ud cha amam kan inam?
5. Wachas lamagna hi Ama ngem hi ina wachas kuwabna.
6. Nan afong as pidchor nan kapilya at afong olayta-ok.
7. Tomikidka aschi.
8. Komowabka asna.
9. Iyawnem hid-i.
10. Asna nakomsopak.
1. Agderetsoka laeng dita.
2. Agpakanawanka dita nagsulian ti kalsada.
3. Agpakanawanka kalpasan ti rangtay.
4. Ayan ni Tatangmo ken ni Nanangmo?
5. Adda ni Tatang idiy ngato, ngem ni Nanang ket adda dita baba.
6. Ti balay iti likudan ti simbaan ket balay ni uliteg.
7. Sumang-at kayo idiy.
8. Sumalog kayo ditoy.
9. Agsardeng kayo dita nagsulian ti kalsada.
10. Agdissaagak ditoyen.

1. Lumakad kayo ng tuloy-tuloy.	1. Go straight ahead.
2. Kumanan kayo sa kanto.	2. Turn right at the corner.
3. Kumaliwa kayo pagkalampas ng tulay.	3. Turn left after the bridge.
4. Nasaan ang tatay at nanay mo.	4. Where is your father and mother?
5. Ang tatay ay nasa itaas, ang nanay po naman ay nasa ibaba.	5. He is upstairs but mother is downstairs.
6. Ang bahay na nasa likod ng simbahan ay sa aking tiyo.	6. The house behind the church is my uncle's.
7. Umakyat kayo.	7. Climb up there.
8. Bumaba kayo.	8. Come down here.
9. Huminto sa kanto.	9. Stop at the corner.
10. Bababa na ako rito.	10. I will get off here.

Nan tiempo

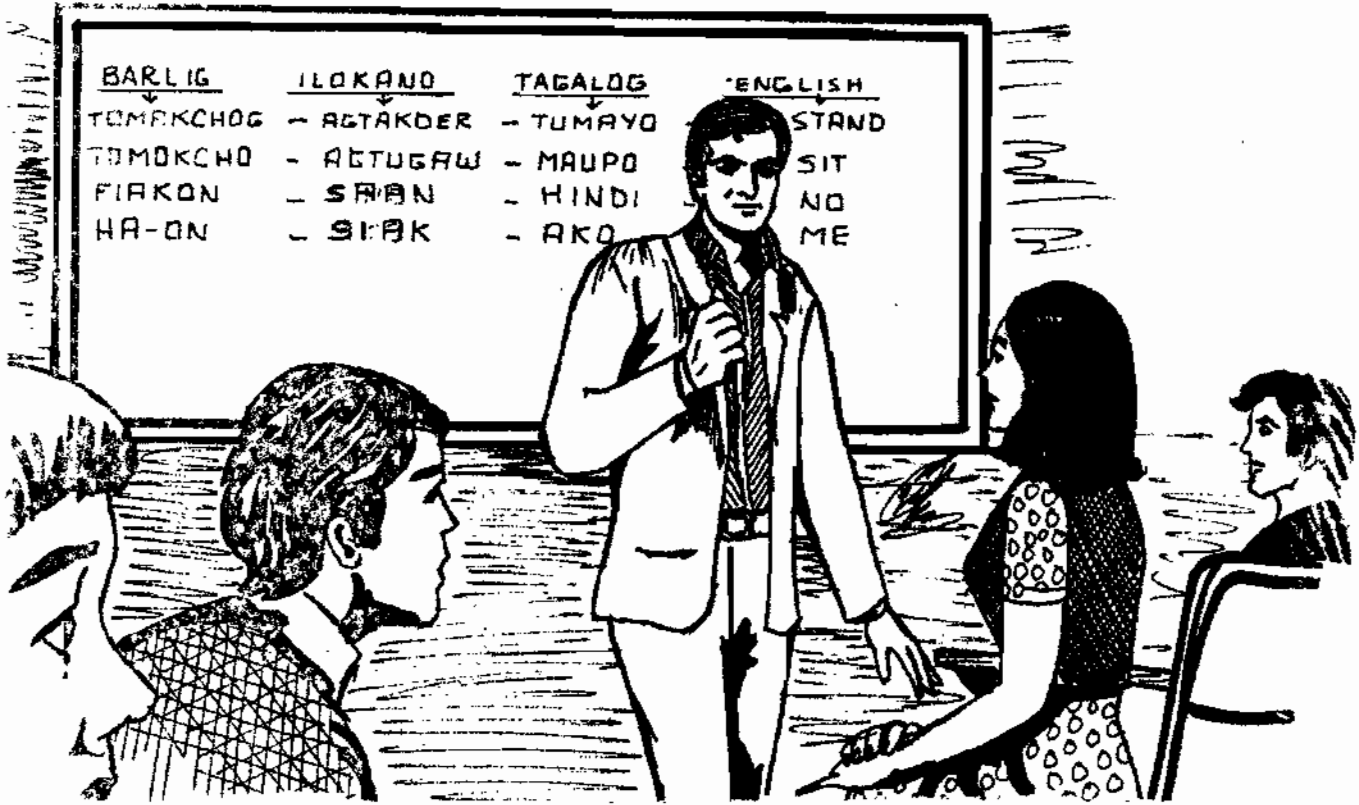
1. Ammay sa ta achi omochan.	1. Nasayaat ta saanen nga agtutudo.
2. Atong tay tiyorkiw.	2. Nakapudpudot ta kalgaw ngamin.
3. Tongnin.	3. Naglammin.
4. Tongnin tay wachay napowak ad Cagayan.	4. Naka-angangin ta adda ngamin bagyo idiy Cagayan.
5. Pitak nan korsa tay ochan.	5. Nakapitpitak ti kalsada ita nga panagtutudo.
6. Ad kogkia nunmemek nan ochan.	6. Nagtudo ti napigsa idi kalman.
7. Finangonak hinnan kud-or ad kia-o.	7. Nakariingak gapu iti gurruod idi rabii.
8. Atong henna ngem tongnin ad Flagyo.	8. Napudot ditoy ngem nalamis idiy Baguio.

1. Mabuti at hindi na umuulan.	1. It's good that it's no longer raining.
2. Napakainit dahil tag-init na ngayon.	2. It is very hot because it's dry season.
3. Maginaw.	3. It is cold.
4. Mahangin dahil may bagyo sa Cagayan.	4. It is very windy because there's a typhoon in Cagayan.
5. Ang daan ay maputik dahil tag-ulan.	5. The road is muddy because it's rainy season.
6. Umulan ng napakalakas kahapon.	6. It rained very hard yesterday.
7. Nagising ako dahil sa kulog kagabi.	7. The thunder woke me up last night.
8. Mainit dito pero maginaw sa Baguio.	8. It is hot here but it is cold in Baguio.

Nan sarudsud

1. Ay cha-ud na lomakowak hin newspaper?
 2. Ay cha-ud nok mangipa-iyam-amma-an hinnok lelos?
 3. Ay cha-ud nan unka-an hi fiab-a?
 4. Ay cha-ud na lomakowan hi ticket hinnan alaplano?
 5. Itochom kan ha-on nan charan hi markacho.
 6. Ay cha-ud na ammay ay ista-oran?
 7. Ay ad achawwi mo ad Trinidad?
1. Ayan ti paggatangan iti pagiwarnak?
 2. Ayan ti agtartarimaan ti relo ditoy?
 3. Ayan ti dentista?
 4. Ayan ti pangalaan ti ticket nga aglugaan ti eroplano?
 5. Ayan ti dalan nga mapan idiyay merkado.
 6. Ayan ti nasayaat nga restaurant?
 7. Adayo pay ti Trinidad?

1. Saan ako makakabili ng pahayagan?	1. Where can I buy a newspaper?
2. Saan maaaring magpakumpuni ng relo?	2. Where can I get a watch repaired?
3. Saan mayroon dentista?	3. Where is a dentist?
4. Saan makakabili ng tiket sa eroplano?	4. Where is the airplane ticket office?
5. Saan ang papuntang palengke?	5. Show me the way to the market.
6. Saan mayroon mabuting 'restaurant'?	6. Where is a good restaurant?
7. Mas malayo pa ba sa Trinidad?	7. Is it much further to Trinidad?

<u>BARLIG</u>	<u>ILOKANO</u>	<u>TAGALOG</u>	<u>ENGLISH</u>
TOMAKCHOG	- AGTAKDER	- TUMAYO	STAND
TOMOKCHO	- AGTUGAW	- MAUPD	SIT
FIKON	- SARN	- HINDI	NO
HA-ON	- SI:AK	- AKO	ME

Nan kali as oswayla-an

Nan ogsa ya tapina

Nan kali as oswayla-an

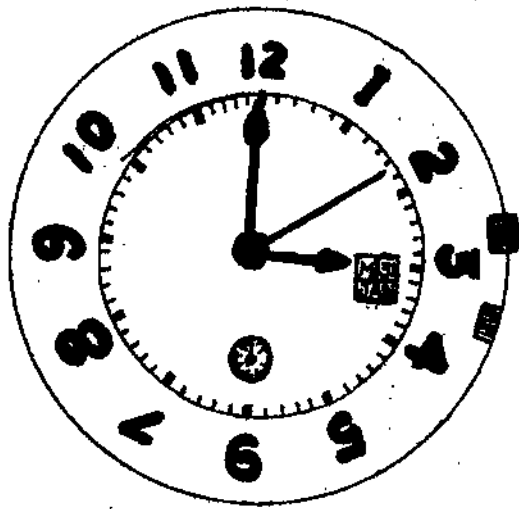
1. Chengrom on-ona.
2. Epana-akian hi solet.
3. Songfiatam nan ifiakiak.
4. Ifikasmoy unfiasa.
5. Unfiesaka asna matam yanghiay.
6. Kasin chas sorowun.
7. Ha-on nan mangifiakia angkiay einnang fiatam.
8. Tomakehog kayo.
9. Tomokeho kayo.
10. Itagyoymo nom lima mo ammon nan songfiatna.
11. Ifikifakas moy munkali achimi nodagar he-a.
12. Ammay.
13. Ammay.
14. Mangisaw.
1. Denggenyo nga umuna.
2. Denggenyo nga nalaing.
3. Sungbatanyo ti saludsod.
4. Pigmaanyo ti agbasa.
5. Dayta matayo ti pagbasayo.
6. Adalenyonto manen.
7. Agsaludsodak ket sungbatanyo.
8. Tumakder kayo.
9. Agtugaw kayo.
10. Itayagyo ti imayo no ammoyo ti sungbatna.
11. Pigmaam ti agsao. Saan daka nga mangngeg.
12. Nasayaat.
13. Kusto dayta.
14. Saan nga kusto.

1. Makinig muna kayo.	1. Listen first.
2. Makinig kayong mabuti.	2. Listen carefully.
3. Sagutin (ninyo) ang tanong.	3. Answer the question.
4. Basahin (ninyo) ng malakas.	4. Read aloud.
5. Basahin (ninyo) ng mahina.	5. Read silently.
6. Pag-aralan ninyo itong muli.	6. Study it again.
7. Magtatanong ako, sagutin ninyo.	7. I'll ask a question, you answer.
8. Tumayo ka.	8. Stand up.
9. Maupo ka.	9. Sit down.
10. Itaas ninyo ang inyong kamay kung alam ninyo ang sagot.	10. Raise your hand if you know the answer.
11. Lakasan mo. Hindi naming marinig.	11. Speak louder. We can't hear you.
12. Magaling.	12. Good.
13. Tama.	13. Right.
14. Mali.	14. Wrong.

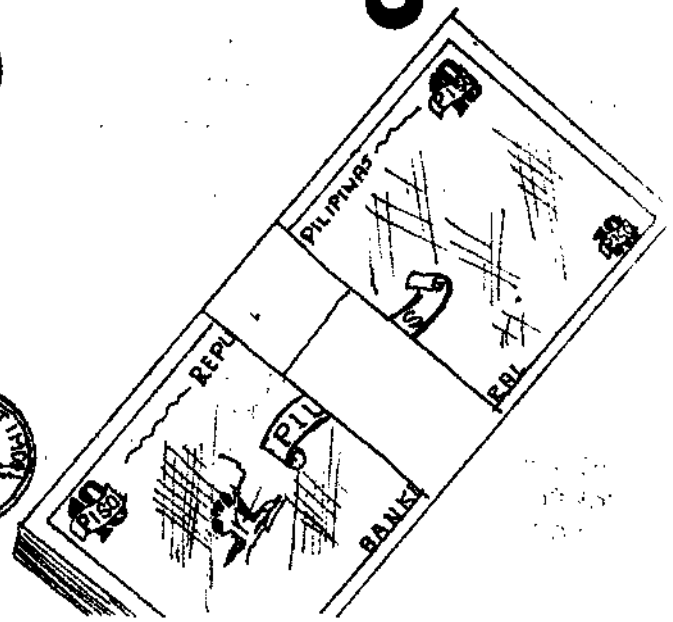
Nan ogsa ya tapina

nowang	nuang	kalabaw	carabao
posa	pusa	pusa	cat
enpas	piek	sisiw	chick
manok	manok	manok	chicken
fiaka	baka	baka	cow
fowaya	buwaya	buwaya	crocodile, alligator
ogsa	ugsa	usa	deer
aso	aso	aso	dog
kachiw	tukak	palaka	frog
fiayak	bayyek	kiti-kiti	tadpole
am-amolet	alibut	tuko	gecko
kianso	ganso	gansa	goose
mangngak	upa	inahing manok	hen
kafialyo	kabalyo	kabayo	horse
fianiyas	alutiit, banyas	butiki	lizard
forangon	sunggo	matsing, unggoy	monkey
otut	utut	daga	mouse, rat
fiafoy	baboy	baboy	pig
kawet	kawitan	tandang	rooster
orog	uleg	ahas	snake
pag-ong	pagong	pagong	turtle

akokorom	kuton	langgam	ant
alig	uyukan	bubuyog	bee
fototan	barrairong	salagubang, uwang	beetle
fob-olo	kulibangbang	paru-paro	butterfly
fikis	igges	higad	caterpillar
kiayyaman	gayaman	alupihan	centipede
ataki	ipes	ipis	cockroach
fiating-a	kuryat	kuliglig	cricket
lopoy	simot-simot	tutubi	dragonfly
kimkemet	kulalanti	alitaptap	firefly
tilang	timel	pulgas	flea
tilang	ulmog	hanip	chicken flea
larog	ngilaw	langaw	fly
chochun	dudon	balang, tipaklong	grasshopper
koto	kuto, lis-a	kuto	louse, lice
emok	lamok	lamok	mosquito
fob-olo	sinan kulibang- bang	gamu-gamu	moth
kakawwa	lawwa-lawwa	gagamba	spider
fokfok	anay	anay	termite
korang	igges	uod, bulati	worm

1 2 3 4
5

Nan oras

Nan munfilang

Nan siping

Nan oras

1. Ngachanay oras nan meeting?
2. Mamatok na orkiw. Nunkiawa solet. Nakiayud. Hin fiatang.
3. Ay masolet ngon?
4. Ngantud-1 oras?
5. Narachaw ka.

Nan orkiw chi chomingko
Chomingko

Lunes

Martis

Markolis

Howefis

Fiyarnis

Safiacho

1. Ania nga oras ti miting tayo?
2. Alas nueve iti bigat. Ala una iti malem. Alas dos treinta iti malem. Alas kuarto kuarenta isingko iti malem.
3. Mabayag pay?
4. Ania ti orasen?
5. Naladawkan.

Dominggo

Lunes

Martes

Mierkoles

Huebes

Biernes

Sabado

1. Anong oras magsisimula ang pulong.
2. Alas nuebe ng umaga.
Ala-una ng hapon.
Alas-dos medya ng hapon.
Alas kwatro-kwarenta'y singko ng hapon.
3. Matatagalan pa ba?
4. Anong oras na?
5. Huli na kayo.

Linggo

Lunes

Martes

Miyerkoles

Huebes

Biyernes

Sabado

1. What time does the meeting start?
2. Nine in the morning.
1:00 in the afternoon.
At 2:30 pm.
At 4:45 pm.
3. Will it be a long time yet?
4. What is the time?
5. You're late.

Sunday

Monday

Tuesday

Wednesday

Thursday

Friday

Saturday

Orkiw ya lafi

1. orkiw, lafi	1. āldaw, rabii
2. adwani orkiw, as kokiab	2. ita nga aldaw, rabii
3. ad kogkia, ad kia-o	3. idi kalman, rabii
4. as wiet, asmaschom hi wi-et	4. inton bigat, rabii no bigat
5. ad sang-achom	5. idi naminsan nga aldaw
6. ad hin kokiab	6. idi naminsan nga rabii
7. ad kogkia asnan nakiayyud	7. idi kalman ti malem
8. cha maschom	8. sumipnget
9. naschom	9. sardam
10. tongan chi lafi	10. tengnga ti rabii
11. chamawa-or	11. parbangon
12. wi-et	12. agsapa
13. nunkiawa	13. tengnga ti aldaw, agmatuon
14. nakiayyud	14. malem
15. na oyno nan orkiw	15. panaglennek ti init

1. araw, gabi
2. ngayon, mamayang gabi
3. kahapon, kagabi
4. bukas, bukas ng gabi
5. kamakalawa
6. kamakalawa ng gabi
7. kahapon ng hapon
8. agaw-dilim
9. pagkalipas ng dilim
10. hating-gabi
11. madaling-araw
12. umaga
13. tanghali
14. hapon
15. paglubo ng araw

1. day, night
2. today, tonight
3. yesterday, last night
4. tomorrow, tomorrow night
5. day before yesterday
6. night before last
7. yesterday afternoon
8. twilight
9. after dark
10. midnight
11. dawn
12. morning
13. noon
14. afternoon
15. sunset

Hin orkiw

1. ad kianad
2. assan wi-et
3. as makiayyud
4. ad wani
5. aw-awni

1. osay orkiw
2. osay chomingko
3. osay foran
4. osay tawun
5. orkiw
6. lafi

1. tapen chi orkiw
2. ka-orki-orkiw
3. ad tawun
4. ad wani tawun
5. as tawun

1. itay laeng
2. itay bigat
3. inton malem
4. itan
5. madamdama

1. maysa nga aldaw
2. maysa a lawas
3. makabulan
4. makatawen
5. aldaw
6. rabii

1. addanto laeng ti aldaw
2. kada-aldaw
3. itay napan, napalabas a tawen
4. ita nga tawen
5. inton umay nga tawen

1. kanina
2. ngayon umaga
3. ngayon hapon
4. ngayon
5. mamaya

1. isang buong araw
2. isang linggo
3. isang buwan
4. isang taon
5. araw
6. gabi

1. balang-araw
2. araw-araw
3. nakaraan taon
4. ngayon taong ito
5. sa susunod na taon

1. a while ago
2. this morning
3. this afternoon
4. now
5. later

1. one 24 hour period
2. one week
3. one month
4. one year
5. day time
6. night time

1. someday
2. every day
3. last year
4. this year
5. next year

Nan mun-iyap

osa	maysa	isa	1
chowa	dua	dalawa	2
toro	tallo	tatlo	3
opat	uppat	apat	4
lima	lima	lima	5
onom	innem	anim	6
pito	pito	pito	7
waro	walo	walo	8
siyam	siam	siyam	9
hin poro	sangapulo	sampu	10
chowan poro	duapulo	dalawampu	20
torun poro	tallopulo	tatlumpu	30
opat poro	uppat a pulo	apatnapu	40
liman poro	limapulo	limampu	50
onom poro	innem a pulo	animnapu	60
pitun poro	pitopulo	pitumpu	70
warun poro	walopulo	walumpu	80
siyam poro	siam a pulo	siyamnapu	90
hin kiasut	sangagasut	isang daan	100
hin lifo	sangaribo	isang libo	1000

mangipango	umuna	una	first
ma-ikadwa	maikadua	ikalawa	second
ma-ikatlo	maikatlo	ikatlo	third
ma-ikapat	maikapat	ikapat, ikaapat	fourth
mamingsan	maminsan	minsan	once
mamidwa	mamidua	dalawang beses, ulit	twice
mamitlo	mamitlo	tatlong beses, ulit	thrice
mangin opat	mamimpat	apat na beses, ulit	four times
mangin lema	maminlima	limang beses, ulit	five times
ka-orki-orkiw	masansan	madales	often, every day
mamingpingsan	sagpaminsan	bihira	seldom, only once
achi ot-otawan	kanayon	malimit, palagi	always, don't fail

Nan siping

sa-is

pisitas

sarapi

pesos

pesos ya pisitas

pesos ya sarapi

lemay pesos

dies

beinte

singkuenta

pisos

uno bainte

uno singkuenta

singko pesos, lima a pisos

diyes, diyes sentimos	₱ .10
bente, bente sentimos	₱ .20
singkwenta, singkwenta sentimos	₱ .50
piso	₱1.00
uno beinte	₱1.20
uno singkwenta	₱1.50
limang piso	₱5.00